

3. *Гайдар Е.* Власть и собственность: Смуты и институты. Государство и эволюция. — СПб.: Норма, 2009 — 336 с.

4. Особенности формирования национальной модели корпоративного управления /под. ред. ак.Радыгина А.Д. — М: Институт экономики переходного периода, 2003. — 164 с. — Электронный ресурс — www.iet.ru

5. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М.Гейця [та ін.]. — К.: НВЦ НБУВ, 2009. — 687 с.

6. *Кибенко О., Пендак А., Сарбах О.* Право товариств (company law): порівняльно-парвовий аналіз acquis Європейського Союзу та законодавства України/ упор. Г.Друзенко за наук. ред. О.Кибенко. — К.: Видавнича організація «Юстініан», 2006. — 496 с.

7. *Березянюк Т.* Корпоративний глобалізм як напрямок міжнародної економічної конвергенції / Розвиток національного корпоративного сектору (інституціональний контекст): Монографія. Ч.1 — К.: ТОВ «ДКЦ — центр», 2010. — 228 с.

8. *Березянюк Т.* Майнові відносини в трансформаційній економіці України // Законодавча регламентація захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина: Збірник матеріалів наук.-практ. семінару 14.05.2008 р. — Чернігів, 2008. — С. 23—26.

Стаття надійшла до редакції 31.05.2010 р.

Н. В. Осадча, канд. екон. наук.,

Академія митної служби України,

В. І. Ляшенко, д-р екон. наук, професор,

Інститут економіки промисловості НАН України

МИТНІ РЕЖИМИ ЯК ІНСТИТУТИ СТИМУЛЮВАННЯ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АНОТАЦІЯ. Проаналізовано інститути здійснення зовнішньоекономічної діяльності та визначено роль митних режимів. У статті досліджено термін «митний режим» та надано його визначення. Визначено стимулюючий та обмежувальний вплив митних режимів на здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні, Європейському Союзі, Митному союзі РБК.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Митний режим, зовнішньоекономічна діяльність, пільги, обмеження, об'єднання країн.

Формування та зміна митної політики знаходиться під впливом глобалізаційних процесів. Для досягнення найбільш вигідного становища у міжнародній спільноті з одночасним дотриман-

ням національних інтересів Україні необхідно проводити продуману дипломатичну політику по відношенню до країн та союзів країн, з якими вона межує або планує вступити в певні інтеграційні об'єднання.

При розробці стратегії міжнародної співпраці Україні слід шукати шляхи за яких при вступі в певні об'єднання або взаємодії з ними (Європейський Союз та Митний союз РФ, Білорусь, Казахстан), вона повинна зберігати власний інтерес, щоб не потрапити в пастку повної залежності та не привести до кризи платіжного балансу внаслідок збільшення імпорту. При цьому треба не забувати про захист національних виробників та підтримки експортерів на шляху пошуку нових ринків збуту.

При формуванні інструментів реалізації митної політики держави велика роль відведена митним режимам, за допомогою яких формуються стимули та обмеження діяльності.

Товарообіг в Україні у 2009 р. у порівнянні з 2008 р. зменшився на 60055 млн дол. США, в тому числі за рахунок експорту 27312 млн дол., імпорту — 32743 млн дол. При цьому зменшилася й кількість суб'єктів, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю на 2249 (табл. 1). Це багато в чому пов'язано з кризою, але не будь-яку роль у цьому відіграє і митне законодавство.

Таблиця 1

ТОВАРООБІГ В УКРАЇНІ [1, С. 5]

Назва показника	2008 рік	2009 рік	Зміни	
			+, -	%
Товарообіг, млн дол. США	148 668	88 613	- 60 055	зменшено у 1,7 раз
— експорт	66 967	39 655	- 27 312	зменшено у 1,7 раз
— імпорт	81 701	48 958	- 32 743	зменшено у 1,7 раз

Слід також зазначити, що Україна використовує свій транзитний потенціал тільки на 60 %. Існують певні проблеми з використанням підприємцями режимів переробки на митній території та поза її межами.

Тому питання формування митних режимів з певними стимулюючими факторами (пільгами, більш низькими внутрішніми податками, врегулювання цін на послуги митних перевізників, які в Україні є вищими за європейських) або навпаки включити

певні обмеження з метою захисту національного ринку (антидемпінгове мито, високий рівень ПДВ, коригування митної вартості, квоти тощо) є актуальним та своєчасним.

Питанню дослідження інститутів зовнішньоекономічної діяльності присвятили свої праці вітчизняні вчені. Так, О. Ф. Івашина визначив завдання інституціоналізації зовнішньоекономічної діяльності, які включають: захист економічних інтересів та інтересів цієї діяльності; створення однакових можливостей для суб'єктів ЗЕД у розвитку всіх видів підприємницької діяльності незалежно від форм власності, та самостійному визначенні напрямів використання доходів і вкладення інвестицій; заохочення конкуренції та ліквідації монополізму в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Автор визначив кінцевий результат інституціоналізації та вимоги до нього: забезпечення її збалансованості і рівновагу на внутрішньому ринку; сприяння структурним змінам у виробництві; створення сприятливих умов для входження країни в міжнародний поділ праці [2].

Д. В. Приймаченко зазначає, що державне регулювання митної діяльності повинно являти собою не ізольовані та епізодично діючі державні інституції, громадські організації, а комплекс об'єднаних єдиною метою, методологією та організаційною структурою державних установ, об'єднань громадян та інших інститутів, координованих з єдиного центру, що працюватимуть на постійній основі, з метою формування та практичної реалізації митної політики. При цьому він вказує, що держава повинна мати систему інститутів і організацій з регулювання митно-правової діяльності. Але інституційний механізм він бачить у чіткому виконанні процедурних правил СОТ, що стосується як законів та нормативних актів, так і дій посадових осіб. Дане визначення інституційного механізму викликає певні заперечення, тому що, поперше, інституційний механізм не повинний складатися тільки з юридичних норм, та, по-друге, — основа митної політики не повинна будуватися тільки на відповідності міжнародним вимогам. Митна політика формується під дією багатьох факторів, вирішальним з яких є захист вітчизняних товаровиробників та розвиток експортного потенціалу. Вимоги СОТ та інших торговельних об'єднань націлені на захист інтересів своїх членів та пошук нових ринків, тому країна, яка вступила до об'єднання або планує це зробити, повинна узгоджувати власні інтереси та відстоювати для себе певні умови або хоча б скасування заборон (відсутність антидемпінгових розслідувань, низька частка зв'язаних тарифів).

Д. В. Приймаченко інструменти інституційного механізму митної політики поділяє на дві групи: державні інституції та недержавні інституції. До державних інституцій відноситься:

1. Органи загальної компетенції (Верховна Рада, Президент України, Кабінет Міністрів України);

2. Органи спеціальної компетенції:

— органи, для яких це є основним видом діяльності (Міністерство фінансів України, Міністерство економіки України);

— спеціальні уповноважені органи (Державна митна служба України);

— консультативно-дорадчі органи (Митно-тарифна рада при Кабінеті Міністрів України, Громадська комісія при Держмитслужбі України тощо).

До недержавних інститутів Д. Приймаченко відносить: об'єкти, які мають загальний інтерес (політичні партії) та суб'єкти, які мають безпосередній інтерес (Торгово-промислова палата України, Асоціація міжнародних автоперевізників України, Асоціація митних брокерів тощо) [3].

Д. В. Приймаченко зазначає, що діючий інституційний механізм формування та реалізації митної політики держави в цілому визначений основними положеннями, що сформульовані в Конституції України, Митному кодексі України, законних та підзаконних нормативних актах. При цьому автор зазначає, що він не позбавлений певних недоліків, що породжують певні труднощі щодо визначення суб'єктного складу його учасників, розмежування їх повноважень у цій сфері, відповідальності за прийняття рішень.

Але ніхто з авторів не розглядав митні режими як інструменти формування та реалізації митної політики, на підставі яких здійснюються та реалізуються стимули та обмеження в здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Тому метою даної статті є визначення концепції державного регулювання митних режимів та їх вдосконалення у відповідності до економічного розвитку України та її зовнішньоекономічних інтересів.

Б. Росінський та М. Шестакова внесли вагомий вклад в юридичному застосуванні митних режимів у Російській Федерації. При цьому було проаналізовано можливість застосування існуючих митних режимів (випуск щодо зовнішнього споживання, експорт, міжнародний митний транзит, переробка на митній території, тимчасовий ввіз, митний склад тощо) та розроблено шляхи щодо вдосконалення правової бази у відповідності до міжнародних стандартів [4; 5].

О. Лук'яненко запропонувала моделювати наслідки скорочення експортного мита у межах виконання торговельних угод та митно-тарифних реформ в Україні. Розробила рекомендації щодо вдосконалення податкової та митної політики. Вона визначила особливості митного регулювання в Україні та проаналізувала рекомендації міжнародних фінансових організацій щодо реформування митної системи України. Але інших режимів окрім експорту та імпорту в роботі не було проаналізовано [6]. Кожний з даних учених зробив вагомий внесок у дослідження питання удосконалення застосування митних режимів, але ними не було відпрацьовано систематизованого та ефективного механізму застосування митних режимів як комбінації стимулів та обмежень.

У відповідності до Митного кодексу України митний режим визначається як сукупність норм, що встановлені законами з питань митної справи й залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються [8].

А. Яцушко зазначає, що митний режим являє собою комплекс правових норм, які встановлюють правовий статус товарів, транспортних засобів, предметів, які не є товарами; правовий статус осіб, які мають відношення до володіння, користування, розпорядження ними; порядок переміщення товарів через митний кордон на митну територію; порядок знаходження (перебування) на ній і вивезення за її межі залежно від країни походження товарів, їх виду тощо [7]. Запропоновано визначити поняття режиму як певної сукупності стимулів та обмежень, зазначивши значущість митних режимів для здійснення ефективного державного впливу на економіку.

Приєднуючись до класичного підходу наданого вченими та у чинному законодавстві змісту поняття митний режим, слід зазначити, що даний режим є дієвим інструментом реалізації митної політики, який являє сукупність стимулів та обмежень щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Під регуляторним митним режимом доцільно розуміти множину законів, правил, норм та умов здійснення зовнішньоекономічної діяльності, які обґрунтовують досяжність стратегічних та тактичних цілей певною множиною суб'єктів, на яких розповсюджується дія режиму, на підставі принципу стимулу та обмежень з метою мінімізації трансакційних витрат.

У відповідності до існуючого законодавства в Україні передбачено тринадцять митних режимів: імпорт; експорт; реімпорт;

реекспорт; транзит; тимчасове ввезення (вивезення); митний склад; спеціальна митна зона; магазин безмитної торгівлі; переробка на митній території України; знищення або руйнування; відмова на користь держави. Юридично є можливість застосовувати всі тринадцять режимів у процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Але кожний режим містить у собі певні стимулюючі чи обмежувальні фактори.

Регуляторний митний режим являє собою ціленаправлений взаємозв'язок сукупності суб'єктів економічного процесу в межах інститутів економічної діяльності, ресурсів та стратегій дій за реалізацію власних економічних інтересів з метою отримання економічних переваг та мінімізації трансакційних витрат.

Регуляторні митні режими виступають інструментом реалізації митної політики держави. В такому режимі закладено засади як обмеження так і стимулювання для підприємницької діяльності.

На формування митної політики та митних режимів впливає багато внутрішніх та зовнішніх факторів. Слід зазначити, що будь-які зміни в нормативній базі зачіпають інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Тому при формуванні митної політики значну роль набуває формування регуляторних митних режимів, у рамках яких декларант здійснює всі операції щодо митного контролю та оформлення. Від виду митного режиму залежать заходи тарифного та нетарифного регулювання, внутрішні податки, які в деяких випадках можна віднести до нетарифних заходів, а в інших — ні (збори за використання доріг). При формуванні кожного митного режиму закладаються обмежувальні та стимулюючі заходи, тобто певні умови, які дозволяють стимулювати деякі види діяльності корисні для держави. Так, створення сприятливих умов в рамках режиму транзиту дозволить покращити використання транзитного потенціалу України, сприятиме підвищенню надходжень від податків щодо користування доріг, трубопроводів тощо.

Перше, що треба зазначити про режим, це те що його обирає самостійно суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності. Але при виборі даного режиму він повинен надати певне обґрунтування щодо доцільності вибору даного режиму. У передбаченому законодавством випадку декларант може його змінити та замінити на інший. Так, декларант який при ввозі товарів не має необхідних дозвільних документів, може перевести товар з митного режиму імпорту на режим митний склад. На вибір митного режиму також впливає характер зовнішньоекономічної операції, на підставі якої переміщуються товари, мета та шляхи переміщення товарів через митний кордон України, економічна доцільність вибору режиму,

платоспроможність контрагента, перспективи використання товарів. При формуванні та використанні митного режиму слід виділити два типи інтересів (цілей): **інтерес підприємця та інтерес держави**.

Інтерес держави багатоаспектний та включає в себе захист національних товаровиробників, покращення міжнародного становища шляхом ратифікації міжнародних конвенцій та угод, збільшення митних надходжень. Суб'єкти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності виконують такі основні завдання:

1. Забезпечення виконання вимог до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (сплата мита, акцизу, податку на додану вартість, виконання термінових обмежень кожного режиму).

2. Захист економічних інтересів національних товаровиробників.

3. Дотримання вимог міжнародного права.

4. Здійснення індивідуального регулювання зовнішньоекономічної діяльності (наприклад, надання дозволу на використання режиму спеціальна митна зона для підприємств, які виробляють стратегічно необхідну для країни продукцію чи є важливими експортерами);

5. Налагодження взаємозв'язків з країнами або їх об'єднаннями, які є потенційними покупцями товарів.

Цілі підприємців, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю спрямовані на оптимізацію митного оподаткування в напрямку його зменшення, зниження нетарифних бар'єрів, збільшення швидкості митного контролю та оформлення. В раціональній обґрунтованій моделі взаємовідносин держави та підприємця є формування такого **регуляторного митного режиму**, при якому підприємець буде задоволений сприятливими умовами щодо реалізації усіх митних режимів та держава при цьому найкращим чином реалізувала свої економічні інтереси. Тобто існує баланс ідеальних взаємовідносин між підприємцем та державою, за межами якого як держава, так й підприємець втрачають частину свого інтересу. Держава формуючи свою митну політику може відстоювати свої економічні інтереси шляхом пошуку відповідних стану економіки митних режимів. Уряд держави може вводити додаткові зміни в зміст митних режимів, їх склад та механізм використання. Вводити нові режими з метою відстоювання своїх інтересів. Але при цьому треба враховувати й інтереси суб'єктів, які при збільшенні податкового навантаження чи введенні нових обмежень можуть знаходити нові шляхи оптимізації своєї діяльності, а саме знаходити шляхи ухилення від податків або їх зменшення, пошук нових форм діяльності.

Метою держави щодо формування митних режимів є формування збалансованого інтересу держави та контрагента, стимулювання пріоритетних для держав видів діяльності та створення певних заборон з метою дотримання своїх економічних інтересів, захисту культурної спадщини, охорони навколишнього середовища.

Механізм реалізації митного режиму включає певні процедури митного контролю та оформлення, тарифні та нетарифні заходи, які можуть бути як стимулюючими, так й обмежувальними, та митний пост-аудит.

При розгляді порядку переміщення товарів необхідно також враховувати державні обмеження відносно переміщення окремих товарів через митний кордон. *Обмеження* на ввезення чи вивезення товарів можуть встановлюватися в інтересах економічної політики держави, виконання міжнародних договорів, захисту внутрішнього споживчого ринку. Пропуск таких товарів через митний кордон України можливий на підставі дозвільних документів державних органів, які виконують відповідні контрольні функції. Порядок переміщення передбачає також місця та час перетинання митного кордону, перелік товарів, переміщення яких заборонено чи обмежено, встановлення інших відповідних контрольних функцій. У межах режимів закладені також певні *стимули* щодо ввезення чи вивезення товарів, які обумовлені також інтересами держави щодо формування позитивного сальдо платіжного балансу в напрямку стимулювання експорту чи розвитку експортного потенціалу (використання режиму спеціальна митна зона), глобалізаційними процесами та налагодження взаємовигідних відносин з деякими країнами.

Кожна держава має свою класифікацію митних режимів, їх склад та відповідні стимулюючі та обмежувальні дії, які пов'язані з кожним режимом. В Європейському Союзі (Митному кодексі ЄС) надана єдина для всіх країн ЄС система регуляторних митних режимів. Але будь-яка країна з метою захисту вітчизняного виробника може змінювати механізм реалізації кожного з режимів.

У митному кодексі Європейського Союзу в окрему групу виділені **спеціальні** режими, до яких відноситься: транзит; зберігання; тимчасове ввезення; переробка; вільні зони; реекспорт.

Також виділяють **групу режимів, які пов'язані з вивезенням з митної території**, до яких відноситься експорт та реекспорт. Окреме місце в Митному кодексі ЄС посідає **режим вільне використання** та надана специфіка митних процедур для даного режиму. Загальна кількість режимів становить вісім, проти тринадцяти, які існують в Україні. При вступі України до Євросоюзу кі-

лькість та зміст даних режимів треба буде привести у відповідності до міжнародного законодавства. Але при формуванні регуляторної складової митної політики будь-якої держави необхідно враховувати й національні інтереси та інтереси підприємців. Тому доцільно сформувати окрему групу **національних митних режимів**, які створюються за погодженнями інших сторін домовленості з метою підтримки національної економіки та враховують її специфіку. Дана група режимів може бути тільки прерогативою для країн з економікою, що розвивається або певним можливим інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності будь-якої країни. При другому варіанті кожна країна може в законних межах не приховуючи додаткових податків захищати свої національні інтереси, підтримувати розвиток національних товаровиробників. Це буде демократичним заходом з боку Європейського Союзу та дозволить країнам, що планують приєднатися або тільки вступили, підтримувати свої національні інтереси.

В митному кодексі Російської Федерації кількість режимів удвічі більша ніж у ЄС. Їх кількість складає сімнадцять. Вони поділені на чотири групи: основні митні режими; економічні митні режими; завершальні митні режими; спеціальні митні режими.

Україна в здійсненні своєї митної політики залежить від двох великих об'єднань країн — від Європейського Союзу та Митного Союзу РФ, Білорусь, Казахстан. Вступ до ЄС є логічним кроком для країни після приєднання до СОТ, метою якого є опанування нових ринків збуту та налагодження нормальних стосунків з європейськими країнами. Але не можна забувати країни пострадянського простору, які в силу історичного розвитку є покупцями вирішальної номенклатури виробів та енергопостачальниками. Кожен з цих блоків країн має свої інтереси, свою митну політику та механізм формування та реалізації митних режимів. Тому при проведенні власної митної політики необхідно провести аналіз стимулюючої чи обмежувальної ролі кожного з режимів.

Так за результатами аналізу вирішального впливу норм, правил та законів на формування митних режимів в Україні, Європейському Союзі, митному союзі РФ, Білорусь, Казахстан була отримана таблиця 2. В основу аналізу покладено визначення переважного впливу стимулів чи обмежень при використанні кожного режиму.

Пільги мають достатньо широке розповсюдження в сфері державного регулювання економіки. В законодавстві вони відносяться до переваг, які отримують одні особи у порівнянні з іншими. Так особи, які оформляють товар у режимі експорту, не сплачу-

ють мита, податку на додану вартість та акцизу. За своєю природою пільги є виключенням із загального стану та використовуються для стимулювання окремих видів діяльності. Надання пільг здійснюється у відповідності з метою митної політики держави.

Пільги повинні відповідати таким вимогам: 1) не заперечувати нормам міжнародного права та Конституції України; 2) пільги не можуть носити індивідуальний характер; 3) надання пільг повинно бути пов'язано зі стимулюванням корисної діяльності (експорт товарів, використання давальницької сировини); 4) надання пільг пов'язано з національними інтересами країни.

Таблиця 2

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТИМУЛЮЮЧОГО
ТА ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ВПЛИВУ МИТНИХ РЕЖИМІВ ***

Режими	Україна	ЄС	Митний Союз РБК
Імпорт	Н	Н	З
Реімпорт	З	Н	Н
Експорт	С	З	З
Реекспорт	З	С	С
Транзит	Н	С	Н
Митний ліцензійний склад	Н	С	С
Тимчасове ввезення (вивезення)	Н	С	З
Спеціальна митна зона	Н	С	Н
Магазин безмитної торгівлі	С	—	С
Режим переробки на митній території	С	С	З
Режим переробки поза межами митної території	Н	З	З
Знищення та руйнування	З	—	З
Відмова на користь держави	Н	—	Н
Переробка для внутрішнього споживання	—	—	С

* Н — нейтральний, С — в ньому більше стимулів, З — в режимі більше заборон та обмежень.

Пільги можуть надаватися у вигляді скасування чи зменшення величини мита, податку на додану вартість, акцизу, збільшення часових меж використання режиму, скорочення чи зменшення нетарифних заходів, відсутності дозвільної системи для певного режиму, спрощення механізму використання даного режиму. Так

при оформленні товарів в режимі експорту практично на всі групи товарів не сплачується мито, податок на додану вартість, акциз, практично відсутні нетарифні обмеження, використання товару не обмежується, країна походження та митна вартість не мають суттєвого впливу. При наданні таких пільг держава переслідує інтереси збільшення сальдо торговельного балансу за рахунок розвитку експортного потенціалу.

Заборони та обмеження пов'язані також з державними інтересами щодо обмежування використання певного режиму. Обмеження можуть бути у вигляді тарифних та нетарифних бар'єрів, додаткової системи контролю, надання дозвільних документів (сертифікат походження, відповідності), скорочення термінів перебування режиму, встановлення додаткові процедури контролю (наприклад, фотографування та присвоєння серійних номерів давальницької сировини), скорочення термінів використання даного режиму, створення прихованої системи внутрішніх податків.

Обмеження повинні бути економічно обґрунтовані урядом та не можуть бути введені з порушенням норм міжнародного права.

Отже, в Україні три основних режими, які мають більше заборон ніж стимулів, а саме — це режим знищення та руйнування, реекспорт, реімпорт. При цьому слід зазначити, що механізми реалізації режимів транзит та спеціальна митна зона треба зробити більш привабливими для здійснення підприємницької діяльності. Труднощі оформлення товарів в режимі транзиту призводять до великих збитків уряду, а відсутність юридичної можливості використання режиму спеціальна митна зона сповільнює розвиток експортного потенціалу.

Режимів, які містять в собі більше стимулів ніж заборон в Україні три. Це експорт, магазин безмитної торгівлі та режим переробки на митній території. Слід зазначити, що відсутність чіткої системи контролю давальницької сировини в режимі переробки призводить до появи тіньових схем, за якими товари ввозяться та вивозяться в незрівнянних обсягах, тобто залишок сировини після переробки не контролюється належним чином. Кількість нейтральних режимів — п'ять. Їх використання не сповільнює зовнішньоекономічні операції, але й не створює додаткових мотивів до їх використання. Треба посилювати мотиваційні чинники при використанні пріоритетних для України митних режимів з метою активізації зовнішньоекономічної діяльності та створення позитивного іміджу України на міжнародній арені.

В Європейському Союзі удвічі більше стимулюючих режимів ніж в Україні (шість). До них відноситься: реекспорт, транзит,

митний ліцензійний склад, тимчасове ввезення (вивезення), спеціальна митна зона, режим переробки на митній території. Тобто за даними напрямками зовнішньоекономічної діяльності створений привабливий механізм використання підприємцями цих митних режимів. Певні обмеження щодо використання цих режимів можуть встановлювати країни, які входять в об'єднання з метою захисту своїх національних інтересів. Режимів, які містять більше заборон два, це — експорт та переробка поза межами митної території. Це обґрунтований вибір, тому що ЄС повинен захищати свої інтереси, тобто споживати товари в межах об'єднання країн та не направляти в інші країни сировину для переробки.

В Митному союзі РБК стимулюючих режимів чотири, це — переробка для внутрішнього споживання, реекспорт, магазин безмитної торгівлі, митний ліцензійний склад. Кількість режимів, які містять більше заборон ніж стимулів, шість. До них відносяться знищення та руйнування, режими переробки поза межами митної території та на митній території, тимчасове ввезення (вивезення), експорт, імпорт. З цього можна зробити висновок, що дане об'єднання країн має достатньо жорстку протекціоністську зовнішньоекономічну політику націлену на внутрішнє виробництво та споживання на відмінну від ліберальної політики Європейського Союзу.

Таким чином, формування митних режимів з врахуванням специфіки розвитку різних категорій суб'єктів та цілей держави створює передумови конструювання режиму як набору стимулів та обмежень здійснення зовнішньоекономічної діяльності з метою захисту економічної безпеки та дотримання національних інтересів.

Митні режими можуть бути систематизовані на три групи: режими, які впливають на сальдо торгівельного балансу, глобалізаційні та національні митні режими. При цьому національні режими вводяться з метою захисту економічних інтересів країни. Тому саме їх формуванню необхідно надати першочергове значення та обґрунтувати необхідність їх введення і застосування перед іншими країнами.

Розробка та реалізація режимів у відповідності до інтересів як держави, так й суб'єктів ЗЕД дозволить сприяти розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Ця процедура повинна бути націлена на скасування дискримінації в діяльності та сприяти адаптації суб'єктів до ринкових умов господарювання.

Україна при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності знаходиться під впливом двох об'єднань країн — Європейського Союзу та Митного союзу РФ, Білорусь, Казахстан. Дане сусідст-

во та вплив об'єднань необхідно враховувати при вдосконаленні існуючих та розробки нових митних режимів з метою активізації економіки України.

Для України необхідно режими переробки на митній території та транзит зробити більш стимулюючому ніж в ЄС або Митному союзі РБК, що сприятиме активізації зовнішньоекономічної діяльності.

Режим переробки на митній території України містить у собі достатньо багато заборон. По перше, існують часові обмеження. Строк переробки товарів на митній території України встановлюється митним органом під час надання дозволу підприємству-резиденту виходячи з тривалості процесу переробки товарів та розпорядження продукцією їх переробки, але, як правило, не може бути більшим ніж 90 днів. Даний термін може бути подовжений Кабінетом Міністрів України за поданням відповідних міністерств у відповідності з особливостями технологічного процесу переробки, але на практиці це зробити важко. Тобто у статті 232 Митного кодексу України необхідно внести зміни щодо продовження термінів до 365 днів. Митні органи здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів на митній території України. Дані про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки зазначаються в договорі (контракті) на переробку товарів на митній території України. На практиці, при здійсненні даного режиму виникає багато питань з боку митних органів, що сповільняє зовнішньоекономічну діяльність. Доцільно внести зміни в Митний кодекс України щодо спрощення процедур контролю за режимом переробки на митній території. Ці дозволи можуть здійснювати у відповідності до режиму найбільшого сприяння на підставі двохсторонніх домовленостей поміж країнами.

Для підвищення ефективності використання режиму транзит України доцільно приєднатися до ряду міжнародних конвенцій та угод, які сформовані в Програмі утвердження України як транзитної держави. Спростити систему митного контролю на кордоні та перевести її на період митного пост-аудиту у відповідності до міжнародних домовленостей. На державному рівні необхідно здійснити перегляд умови ліцензування в напрямку спрощення їх для митних перевізників, власників митних ліцензійних складів з метою розвитку супутньої митної інфраструктури та забезпечення створення робочих місць, а також розширення асортименту транзитних послуг для суб'єктів ЗЕД. Зменшити ціни на отримання ліцензій у відповідності до міжнародних стандартів, удо-

сконалити тарифно-цінову політику для транспортних перевізників в напрямку їх зменшення та підвищення конкуренто-спроможності транзитних послуг в Україні та залучення додаткових транзитних вантажних потоків.

Література

1. Підсумки роботи Держмитслужби за 2009 рік [Текст]. — К.: ДМСУ, 2010. — 120 с.
2. *Івашина О.Ф.* Інституціоналізація економічного розвитку: монографія [Текст] / О.Ф. Івашина. — Дніпропетровськ: Наука та освіта, 2009. — 284 с.
3. *Приймаченко Д.В.* Митна політика держави та її реалізація митними органами: Монографія [Текст] / Д.В. Приймаченко— Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2006. — 332 с.
4. *Россинский Б.В.* Таможенные режимы по российскому законодательству. Обзор и опеределение [Текст] / Б.В. Россинский // Закон.- 2006. — № 6. — С. 5—12
5. *Шестакова М.* О таможенных режимах [Текст] / М. Шестакова // Право и экономика. — 2006. — № 9. — С. 79—88
6. *Лукьяненко Е.В.* Налоговое регулирование международной торговли товарами [Текст] / Е.В. Лукьяненко. — Донецк: ІЭП НАН України, 2008. — 112 с.
7. *Яцушко А.Н.* О понятии и классификации таможенных режимов [Текст] / А.Н. Яцушко // Экономические и правовые проблемы таможенной деятельности: Сб. науч. тр.: В 2-х ч. — Ч. 1. — М., 1999. — С. 210—212.
8. Митний кодекс України [Електроний ресурс] — Режим доступу: [http:// customs.gov.ua](http://customs.gov.ua)

Стаття надійшла до редакції 15.05.2010 р.

О. Ю. Попова, канд. екон. наук, доцент,
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто стан та перспективи розвитку інституціональних засад інтеграції економічних та екологічних інструментів управління розвитком господарських процесів. Обґрунтовано стратегії управління розвитком на основі встановлення прав власності